

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«Проблеми і перспективи особистого страхування в
Україні»**

Виконавець:
студентка ЦЗВФН

Григорєць Ірина Михайлівна

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Лапіна Ірина Сергіївна

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання в Україні попри низку економічних проблем досить гостро постали й питання соціального захисту населення, зокрема у сфері пенсійного забезпечення, медичного обслуговування та захисту при настанні різного роду нещасних випадків. Єдиним дієвим механізмом вирішення таких проблем є побудова ефективної системи державного соціального страхування та створення умов для розвитку добровільного особистого страхування.

Особисте страхування як один з сегментів вітчизняного страхового ринку через несприятливі ринкові умови, фінансову кризу та непослідовність реформ у соціальній сфері недостатньо розвинуте та не використовується як механізм вирішення соціальних проблем, які набули перманентного характеру: спад демографічних показників, інвалідність, хвороби, нещасні випадки, відсутність якісної медичної допомоги, потреба в соціальному захисті, матеріальна незабезпеченість людей похилого віку. Оцінюючи комплексно загрози та можливості ринку страхування особистих ризиків вважається, що ця сфера страхової діяльності в Україні має значний потенціал розвитку.

Досвід європейських країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що особисте страхування населення є найважливішим елементом соціальної системи держави, яке дозволяє успішно вирішувати багато суспільних проблем, а також задовольняти потреби фізичних осіб в забезпеченні стійких гарантій захисту їх економічних інтересів, збереження добробуту і здоров'я. Страхування життя, що є основною складовою особистого страхування, є універсальним інструментом для вирішення багатьох соціальних завдань.

Насамперед це продукт матеріального забезпечення громадян після досягнення пенсійного віку, чи у випадку втрати працездатності через нещасний випадок, або ж релевантний фінансовий інструмент для накопичення та збереження купівельної спроможності власних заощаджень.

Життєвий рівень в Україні ж є одним із найнижчих у Європі. За оцінками експертів, занадто велика частина населення проживає за межею бідності. Стара система соціального захисту незахищених верств населення зруйнована, проте нова в умовах дії ринкових регуляторів недобудована. Частково питання подолання бідності та соціального захисту населення вирішуються шляхом страхування життя, медичного страхування та страхування від нещасних випадків чи професійних захворювань, а також страхування інших ризиків фізичних осіб.

Саме через низький рівень соціального захисту життя та здоров'я громадян України недостатню фінансову забезпеченість осіб при виході на пенсію чи втраті працездатності, повільні темпи впровадження пенсійної та медичної реформ, а також з огляду на світовий досвід, що підтверджує необхідність та дієвість даного сектору страхування, обрана тема потребує детальнішого вивчення.

Дослідженню особливостей функціонування особистого страхування присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, серед яких є: О. Залетов, С. Осадець, К. Слюсаренко, Я. Шумелда та інші.

Метою дослідження є дослідження теоретичних аспектів видів та форм особистого страхування та аналіз розвитку даного сектору ринку в Україні, виокремлення основних проблем, що гальмують розвиток даної галузі страхування, порівнюючи із європейськими темпами та визначення перспектив її розвитку.

Завдання дослідження:

- визначити поняття «особисте страхування населення»;
- визначити економічний зміст, охарактеризувати види та форми особистого страхування населення;
- розкрити роль держави в створенні ефективного механізму страхового ринку;
- проаналізувати сучасний стан ринку даного виду страхування в Україні;
- оцінити ефективність діяльності страхових компаній у галузі особистого страхування населення в Україні на прикладі ПРАТ СК «ТАС»;
- визначити актуальні проблеми та перспективи розвитку особистого страхування населення.

Об'єктом дослідження є економічні процеси здійснення послуг по особистому страхуванню страховою компанією ПРАТ СК «ТАС».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи формування та надання послуг з особистого страхування, проблеми та шляхи вирішення, що виникають в даному виді страхування, а також перспективні напрямки розвитку ринку особистого страхування України.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі загальні та конкретні наукові методи дослідження: структурно-логічний аналіз (при побудові структури роботи); аналіз, синтез, системна оцінка (при з'ясуванні понять); індукція; метод угруповань; метод економічного аналізу (при оцінці динаміки та структури основних показників діяльності страхової компанії); метод графічного аналізу (для кращого сприйняття основних показників діяльності страхової компанії); конкретизація тощо..

Інформаційна база дослідження. Методологічною і теоретичною основою дипломної роботи є ідеї, положення, які висвітлені в статтях, монографіях, наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених з питань сутності, видів, виміру обсягів особистого страхування, проблем і шляхів їх вирішення. Також використано діючі законодавчі акти Верховної Ради України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), Ліги страхових організацій України, Закону «Про страхування» та інших.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок, включаючи 13

таблиць, 13 рисунків, 2 додатка і список використаної літератури із 59 найменувань.

Публікації. Матеріали дослідження були висвітлені на III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2019 рік.)

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Поняття, види та особливості особистого страхування»* розглянуті економічний зміст та класифікація особистого страхування. Проаналізовані особливості окремих видів особистого страхування. Розглянуто державне регулювання особистого страхування в Україні.

У другому розділі *«Оцінка та аналіз особистого страхування в Україні на прикладі страхової компанії ПРАТ СК ТАС»* проведений аналіз сучасного стану особистого страхування в Україні; розглянута загальна характеристика та приділяється велика увага історії становлення страхової компанії ПРАТ СК «ТАС», стану на сьогоднішній день, проведена оцінка фінансово-господарської діяльності страхової компанії та проаналізовано стан особистого страхування в компанії ПРАТ СК «ТАС».

У третьому розділі *«Основні напрямки розвитку особистого страхування в Україні»* визначені проблеми розвитку особистого страхування в Україні. Також запропоновані напрямки удосконалення та перспективи розвитку ринку особистого страхування в Україні та ПРАТ СК «ТАС».

ВИСНОВКИ

Страхування водночас є засобом залучення грошових ресурсів і способом відшкодування збитків. А у ринковій економіці страхування виступає, з одного боку, як фактор стабілізації економіки, як засіб захисту господарської діяльності та добробуту членів суспільства, з іншого боку, як вид діяльності, що приносить дохід. Метою страхування — захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб. Страхування поділяється на добровільне й обов'язкове.

Особисте страхування може бути, як обов'язковим так і добровільним. Особисте страхування є формою захисту від ризиків, що загрожують життю, здоров'ю та працездатності людини, а також однією із галузей страхування, що законодавчо закріплюються в Україні.

Необхідність особистого страхування зумовлюється як ризиковим характером відтворення робочої сили, так і підвищенням ступеню ризику

життя у зв'язку з урбанізацією, погіршенням довкілля, а також зростанням питомої ваги людей похилого віку в загальній чисельності населення.

Низька популярність страхування у населення пояснюється недовірою до цієї фінансової послуги, а також дуже низьким рівнем знань про неї. Щоб залучити пересічного українця до лав страхувальників, страховим компаніям потрібно діяти в двох напрямках — надавати послуги високої якості та активно популяризувати їх серед населення.

Суттєве зниження рівня інфляції, вплине на довіру страхувальників до реальності відшкодування збитків. Ще однією з найважливіших передумов успішного розвитку страхової справи є забезпечення її висококваліфікованими кадрами.

Ефективним напрямком роботи щодо вирішення проблем в сфері особистого страхування є запровадження реальних заходів, які б знизили можливості для корупції та бюрократичних перепон, розробка ефективних механізмів захисту інтересів страхувальників.

Доведено, що вітчизняний ринок має достатній резерв для удосконалення сектору особистого страхування, який поки ще суттєво відстає від розвитку аналогічних структур у розвинутих країнах світу. Збільшення кількості страхових компаній не пропорційне якісному удосконаленню їхньої діяльності.

Пропонується у правовому полі внести зміни та доповнення до Закону України «Про страхування» з приводу: розширення трактування об'єкта особистого страхування; упорядкування видів добровільного страхування; недопущення шахрайства; створення Єдиного реєстру несумлінних клієнтів; встановлення юридичної відповідальності за факти тіньових практик у діяльності страхових компаній.

Для удосконалення організаційного механізму функціонування добровільного страхування, зокрема особистого, пропонується:

уповноваженому центральному органу виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю: визначити базовий перелік всеукраїнських та місцевих ЗМІ, які б висвітлювали рейтинги та показники діяльності провідних страхових компаній; зобов'язати страховиків систематично та своєчасно оновлювати звітну інформацію на власних Інтернет-сайтах; здійснювати санацію страхового ринку з метою виведення з нього несумлінних страховиків; залучити до процесу інформування з питань страхування освітні заклади;

керівництву та профспілковим комітетам промислових підприємств: покращити рівень співпраці зі страховими організаціями, зокрема проводити спільні спеціалізовані семінари, конференції, збори, на яких обговорювати питання сучасного соціального захисту, зокрема добровільного особистого страхування, як одного з важливих чинників формування стану соціально-економічного комфорту людини.

Економічними напрямами удосконалення особистого страхування розглядаються превентивні заходи з запобігання реалізації його ризикогенного характеру: ліквідація заборгованості за угодами життєвого

страхування, укладеними у минулому з установами страхування; активізація заходів з метою недопущення подібних явищ у сучасних умовах; впровадження антиінфляційної політики і обов'язкової індексації страхування; створення дослідницько-прогнозних центрів (які б розробляли можливі сценарії попередження реалізації ризиків форс-мажорних обставин) та спеціалізованих відділів по боротьбі з шахрайством.

Необхідно відзначити, що історично першою формою особистого страхування вважається страхування життя на випадок смерті застрахованої особи, проте з часом коло видів страхування життя розширювалось, а сьогодні воно охоплює широкий спектр форм і видів. На жаль, нині ринок страхування життя в Україні є недостатньо розвиненим і потребує суттєвих трансформацій. З усіх криз, з якими стикалась українська економічна та фінансова сфери, військово-політична та економічна нестабільність останніх років найбільш сильно вплинула на цей сегмент страхового ринку, що призвело до зниження чисельності працюючих компаній зі страхування «life» та посилення монополізації цього ринку.

Проте, незважаючи на дестабілізаційні процеси, найбільші компанії продовжують свою діяльність в цьому напрямі і мають позитивні результати. Яскравим прикладом може слугувати СК «ТАС», яка навіть в умовах кризи досягає зростання ключових показників діяльності і пропонує широкий спектр страхових продуктів з гнучкими умовами. Загалом можна стверджувати, що на український ринок страхування життя впливає система дестабілізуючих факторів, які здійснюють прямий та опосередкований вплив на цю сферу.

На нашу думку, провідну роль у стабілізації ситуації у сфері страхування життя повинна відігравати держава, використовуючи різноманітні важелі стимулювання і контролю.

Використання запропонованих у роботі заходів дасть змогу мінімізувати вплив негативних факторів на ринок страхування життя в Україні та створить умови для поживлення діяльності в цьому напрямі у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

АНОТАЦІЯ

Григорєць І. М. «Проблеми і перспективи особистого страхування в Україні»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072

Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою

«Фінансовий та страховий менеджмент»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є економічні процеси здійснення послуг по особистому страхуванню страховою компанією ПРАТ СК «ТАС». Предметом виступають теоретичні та практичні основи формування та надання послуг з особистого страхування, проблеми та шляхи вирішення, що виникають в даному виді страхування, а також перспективні напрямки розвитку ринку особистого страхування України.

У роботі розглядаються поняття, види та особливості особистого страхування. Проведена оцінка та аналіз стану особистого страхування в Україні та в страховій компанії ПРАТ СК «ТАС».

В третьому розділі запропоновані основні напрямки розвитку особистого страхування в Україні та в страховій компанії ПРАТ СК «ТАС».

Ключові слова: страхова компанія, особисте страхування, страхування життя, страхові резерви, страхові премії, страхові виплати, фінансові ресурси страхових компаній.

ANNOTATION

Grigorets I. M. «Problems and prospects of personal insurance in Ukraine»

Thesis for Master degree in specialty **072 Finance, Banking and Insurance**

under the program **«Financial and Insurance Management»**

Odessa National Economics University – Odessa, 2019.

The Master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the economic processes of providing personal insurance services by the insurance company of PJSC TAS Insurance Company. The subject is theoretical and practical foundations of forming and providing personal insurance services, problems and solutions that arise in this type of insurance, as well as perspective directions of development of the personal insurance market of Ukraine.

The paper deals with the concepts, types and features of personal insurance. Assessment and analysis of the state of personal insurance in Ukraine and in the insurance company PJSC IC TAS.

In the third section the basic directions of development of personal insurance in Ukraine and in the insurance company PJSC IC TAS are offered.

Key words: insurance company, personal insurance, life insurance, insurance reserves, insurance premiums, insurance payments, financial resources of insurance companies